

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. VI. Qui Clerici Vel Voventes Matrimonium Contrahere Possunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

contrahentibus adjiciatur zelo conservandæ virginitatis vel castitatis, puta, *contraho tecum, ut vi-vas mecum in perpetua virginitate, vel castitate*, nihilo magis sit matrimonium, quemadmodum contra Paludanum eleganter defendit Did. Covarr. in IV. Decretal parte 2. cap. 3. §. 1. In aliis verò conditionibus turpibus, quæ non pugnant cum substantia matrimonii, dicitur favor matrimonii, ut eæ potius rejiciantur, quàm infirment matrimonium, per textum nostrum in c. sup. eod. Cum enim hæc conditiones turpes accipi possint, vel ut seridò adjectæ à contrahentibus, ita quodd non velint esse matrimonium nisi impleantur, vel non seridò, id est, non obligandi animo: sacri Canones in dubio eam interpretationem potius sumunt, quæ favet matrimonio, hoc est, ut non obligandi animo adjectæ intelligantur, per text. hinc in fine.

Idem judicium est de conditionibus impossibilibus, veluti, Si cælum digito tetigeris, si hodie Romæ eris, per eundem textum in fine. Accedat argumentum deductum ab ultima voluntate, quæ cum & favorabilis sit, d. c. fin. Et si pars judicantium D. De inefficajo testam. similem interpretationem à jure recipit, ut conditiones in ea adjectæ turpes vel impossibiles rejiciantur, & habeantur pro non adjectis, l. 1. l. Conditiones 14 D. De condit. institut. Et §. impossibilis Instit. De hered. instituen. Secus est in aliis contractibus, qui vitiantur per adjectionem turpis vel impossibilis conditionis, l. Non solum 30 D. De actionib. Et obligat. Et §. si impossibilis Et ibi Dd. Instit. De inutil. stipul. Nec enim in his idem

favor militat, c. Cum dilecti 6. in fine sup. De donat.

Atque hæc quæ de conditione turpi vel impossibili à matrimonio rejicienda diximus, locum obtinent in foro exteriore: non verò in foro interiori, id est conscientie; in hoc enim ea interpretatio cessat, & statur soli veritati, cap. Tua nos 26 sup. De sponsal. ac proinde si is, qui conditionem adjecit, non aliter se obligare voluit quàm eventente conditione, non tenebitur in foro conscientie, propter defectum consensus conjugalis, quem in eventum conditionis contulit. Ita rectè Did. Covarr. d. p. 2. cap. 3. §. 2. num. 6. ex sententia Medinæ & Paludani, Navarr. in Manuali cap. 2. 2. num. 66. & Greg. de Valentia tomo 4. Contr. Theolog. disp. o. quæst. 3. puncto 1. vers. sed vera. Sed in foro exteriore idem dicendum est, si de mente contrahentium certò constat, se non aliter in matrimonium consentire, quàm si conditio turpis vel impossibilis evenerit, aut si uterque putaverit conditionem honestam, vel possibilem fuisse, quæ alioqui turpis vel impossibilis est. Et ratio est, quòd enim turpes & impossibiles conditiones à matrimonio rejiciantur, id fit, quòd Canones in dubis præsumant non seridò, id est, animo dubitandi à contrahentibus adjectas fuisse. At ubi de mente contrahentium aliter constat, meritò cessat hujusmodi præsumptio arg. l. Si chirographum 24. D. De probationibus. cum in certis nullus sit conjecturæ locus, l. Continuum 137. §. 1. in fine D. De verb. obligat.

IN TIT. VI. QUI CLERICI VEL VOVENTES MATRIMONIUM CONTRAHERE POSSUNT.

SUMMARIA.

1. Clerici majorum Ordinum contrahere matrimonium non possunt.
2. Contractum tamen ante susceptionem Ordinis non dissolvitur.
3. Votum solenne Religionis matrimonium ante contrahendum dissolvit.
4. Matrimonii significatio duplex.
5. Votum castitatis solenne & simplex.
6. Cur illud impediat contrahi matrimonium; hoc quidem etiam impediat, contractum tamen non dirimat.
7. In votis dispensat S. Pontifex.

TOTUS hic Titulus ut & inscriptio ipsa indicat, differit de Clericis & aliis, qui extra clericatum continentiam voverunt, quatenus scilicet ad contrahendum matrimonium admittantur.

Duplex genus est Clericorum Alii in majoribus Ordinibus constituti sunt, alii in minoribus. In majoribus sunt, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter & Episcopus. Reliqui verò, ut sunt Ostiarius, Lector, Exorcista, & Acolytus, minorum ordinum dicuntur. His quidem permissum est contrahere matrimonium, illis non item, text. est c. 1. Et c. 2. in h. tit. c. 1. sup. De Cler. conjug. can. Si quis eorum, can. Lectores, can. Seriatim dist. 32. Cujus divinitatis ratio hæc est, quòd Clerici maiorum

sive sacrorum Ordinum ex constitutione sive decreto Ecclesie solemnne votum castitatis Ordinibus suis annexum habeant, quod matrimonium postea contrahendum non tantum impedit, sed & contractum dirimit, *cap. unico De voto lib. 6. Et dictis iam iurib.*

2 Dixi, postea contrahendum; nam si matrimonium præcesserit, per susceptionem sacri Ordinis non dissolvitur matrimonium, etiam si carnis copulâ non sit consummatum; sed cogitur idem redire ad uxorem, cum qua antea matrimonium contraxerat, *juxta text. in c. unico De voto in Extravag. Joannis XXII.*

3 Ubi notanda est differentia inter votum solemnne per ingressum Religionis, & votum solemnne per susceptionem sacri Ordinis; nam utrumque votum solemnne dicitur, *in d. c. unico De voto lib. 6.* quodd scilicet votum solemnne religionis matrimonium antè contractum infirmat & dissolvat, dummodò non sit matrimonium per concubitarum consummatum, *c. 2. Et c. Ex publico 7 sup. De convers. conjugat.* Votum verò solemnne per receptionem sacri Ordinis non item dissolvat matrimonium antea contractum, *d. c. unico De voto in Extravag. Joann. XXII.*

4 Cujus diversitatis ratio ut rectius intelligatur, sciendum est, matrimonium habere duplicem significationem: unam, quâ designatur invisibilis illa gratia sive conjunctio Christi cum anima fidei, *juxta illud D. Pauli, 1 ad Corinth. 6. c. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.* Alteram, quâ significatur conjunctio Christi cum Ecclesia, secundum illud *Joan. 1 cap. Et verbum caro factum est, Et habitavit in nobis.* Atque prior illa conjunctio referenda est ad matrimonium ratum, id est, nondum copulâ carnis consummatum; posterior ad consummatum matrimonium, prout interpretatur Innocent. III. *in c. Debitum; sup. De bigamis.* Unde fit, quodd matrimonium tantummodò ratum dissolubile sit, eò quod conjunctio illa inter Christum & animam fidelem, quam designat, sit dissolubilis, puta per peccatum: non item matrimonium consummatum, propter unitatem carnis, quæ intercedit per consummationem inter virum & uxorem. *Erunt, inquit textus, duo in carne una, 2. cap. Genes. Et ad Ephes. 5.* Quod pertinet & illud apud Mattheum *c. 19. Quos Deus conjunxit, homo non separet.* Quare mirum non est, matrimonium ratum tantum auctoritate sacrorum Canonum dissolvi per ingressum Religionis, *d. c. 2. Et d. c. Ex publico;* item per dispensationem

summi Pontificis ex justa causa, *juxta Glos. in d. c. Ex publico,* quam Gloss. singularem & a Canonistis receptam testatur Mart. Navarr. *in Manuali cap. 22. num. 21.* Nullibi verò permittunt sacri Canones, ut per susceptionem sacri Ordinis etiam non consummatum dissolvatur. Quo argumento usus est Joannes XXI. *in d. c. unico in Extravag.*

Nunc de votentibus videamus, quæ est altera pars hujus Tituli nostri. Intelligimus autem per votentes eos, qui Deo castitatem suam voverunt: alioquin etiam latius patent, ut videre est *sub tit. sup. De voto Et apud Sylvest. in V. Votum.* Est autem duplex votum castitatis: unum solemnne, alterum non solemnne seu simplex. Votum solemnne dicitur, quod solemnizatum est (utor verbis textus) per susceptionem sacri Ordinis, aut per confessionem expressam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. Non solemnne, sive simplex est quodcumque aliud votum castitatis, *text. est in c. unico De voto lib. 6.*

In his igitur votis id discriminis est, quodd qui solemnni voto alligati sunt, non solum matrimonium contrahere non possint, non solum matrimonium contraxerint, matrimonium nullius prorsus momenti sit. Qui verò non solemnni sed simplici voto obstricti sunt, impediuntur quidem matrimonium contrahere, propterea quodd peccent contra illud. Vovete & reddite Domino Deo vestro, *Psal. 75. citatur Et in c. Magna 7. sup. De voto:* non verò matrimonium contractum dirimit, ita permittente Ecclesia ex justa causa, *c. 3. cum seq. inf. hoc tit. Et c. unico eod. lib. 6.* Quod mirum videtur, cum votum non solemnne non minus obliget apud Deum, quam solemnne, *ut inquit text. in c. Rursus 6. hoc tit.* Verum differentie ratio in eo consistit, quodd in voto non solemnni sive simplici nulla sui ipsius traditio fiat, sed tantum obligatio oritur: in voto verò solemnni præter obligationem traditio sui ipsius interveniat in manus superioris, qui vice Dei est, & in perpetuum ejus obsequium eam recipit. Jam verò certum est, traditione sui ipsius factâ uni, alteri eam demum fieri non posse ab eodem; & consequenter corpus mancipatum semel divino servitio non posse alteri in alium usum communicari per matrimonium. Quod non est in voto simplici, in quo tantum sui ipsius obligatio est, non traditio, ac proinde alteri ex nova obligatione traditio fieri potest. Ita ex sententia D. Thom. Bonavent. & aliorum Theolog. Bellarm. *tom. 2. controver. de matrimonii Sacram. lib. 2. cap. 21. Et*

optimè confirmat text. in l. Quoties 15, C. De rei vindicatio.

Arque ex his facile aperitur sensus omnium capitulorum hujus Tit. quæ ideo sigillatim non explicamus Nisi quod una restet difficultas in cap. Veniens 5, quo permittitur mulieri matrimonio, quæ aliqui simplici voto adstricta erat. At peccatis, qui matrimonium contrahit post votum licet simplex à se emissum, ut antè probavimus ex Psalmographo: *Vovete & reddite Domino Deo vestro.* Sed respondetur, id fieri ex dispensatione summi Pontificis per delegationem factâ. Idque iusta causa, eò quod mulier de qua in d. cap. Veniens, voto neglecto illicitos concubitus meditabatur.

- 7 Dispensare autem posse summum Pontificem in voto simplici à nemine in controversiam vocatur. Imò & in voto solemnè id posse facere summum Pontif. ex receptiore sententiâ probat Greg. de Valentia tomo 3, *Comment Theolog. disput. 6, quæst 6, puncto 7.* Ut tamen in solemnè voto di-

spensationis causa sit honor Dei, & major Ecclesiæ utilitas, & ita maius bonum ex dispensatione expectetur. Et certè si votantis animum rectè exploremus, non ejus fuit voluntatis, neque etiam ipsius Dei recipientis votum, ut per hujusmodi votum majus bonum impediretur. *facit text. in can. fin. xvii. q. 1.*

Nec roget textus in c. *Cum ad Monasterium 6, in fine sup. De statu Monach.* ubi planè negat summum Pont. cum Monacho dispensari posse circa votum castitatis: quia is textus exaudiendus est de Monacho, quatenus in monachatu perseverat, ut is scilicet uxorem ducere non possit: quia adversatur tribus votis substantialibus monasticæ Religionis, puta paupertatis, obedientiæ & castitatis: non autem negat summus Pont. Monachum auctoritate sua posse ex monachari, id est, à tribus illis votis absolvi. ex sententia veriore Vincentii & Joannis in *Glos. in d. cap. Cum monasterium & latè persequitur Gregor. de Valent. jam citato loco.*

IN TIT. VII. DE EO QUI DVXIT IN MATRIMONIUM, QVAM POL-
LUIT PER ADULTERIUM.

S U M M A R I A.

1. Adulter, uxore suâ defunctâ, an adulteram ducere possit?
2. Et quid si uxor necdum à marito suo cognita fuerit?
3. Quid si à marito suo separata quoad torum?
4. Sponsa defuncta rectè cum altera contrahitur cognita antea.
5. Quid si, vivente prima uxore, quis dederit fidem alteri, quam non cognovit; deinde uxore mortuâ, duxerit aliam; & cognoverit inde eam, cui fidem dederat, an hanc ducere, mortua secunda uxore, poterit?
6. Vivente uxore cum altera contrahens eandem ducere, uxore defuncta non prohibetur.
7. Ut & quam vivente uxore sine fidei datione cognovit.
8. Adulter, qui in mortem mariti adultera conspiraverit, non potest eam uxorem ducere.
9. Conspiratio hac cum effectu accipienda.
10. Et facta causa matrimonii contrahendi.
11. Quid si adulterio admisso postea uxorem ex alia causa occiderit, an adulteram ducere possit?
12. David, occiso Uria, Berjabeam in uxorem duxit.

13. Liberi ex damnato concubitu nati alendi à patre, ex jure Canonum: & quid hodie in terris Imperii obtineat.

Hic Tit. latius patet, quàm habet ejus scriptio. Nec enim tantùm agit de adulterio, verùm etiam de homicidio, quatenus scilicet utrumque matrimonio contrahendo obstitit. Explicabo autem capitula non sigillatim, & ex ordine, sed permixtè in uno quâsi contextu, sicut & præcedente Tit. à me factum est. Ac prius de adulterio, postea de matrimonio differemus, & certis conclusionibus rem totam complectemur.

Prima conclusio est: Si vir superstite uxore sua aliam in uxorem duxerit (intellige de facto, cum nemo duas uxores simul habere possit, c. *Gaudemus 8, inf. De divort.*) vel se ducturum ei promiserit, & pollutio, id est, commixtio corporum antè vel post intervenerit, non potest vir post mortem prioris uxoris secundam retinere, vel de novo cum eadem contrahere matrimonium, *per tex. in c. 3, 5, & ult. h. tit.* Estque hoc impedimentum non solum matrimonii contrahendi, sed & contracti dirimendi inter adulteram vel adulteram propter enormitatem delicti, quod hac spe-